

Donor, ouders én kind hebben wensen en rechten

DONORKINDEREN Anonieme donoren zijn niet meer van deze tijd, schrijft Veronique Van Asch. Maar een nieuwe regeling moet ook rekening houden met de wensen van alle betrokken partijen.

Veronique Van Asch
Advocaat.

Het was een leuke volkswijsheid: 'Ma-ma's baby, papa's maybe.' Over de moeder leek geen twijfel te bestaan maar het vaderschap was een sociaal-ethisch gegeven dat ook in de stelligste zekerheid hypothetisch bleef. Vandaar dat andere leuke moppe over de melkboer die misschien een beetje te vaak aan de deur was geweest.

Medisch-wetenschappelijke vooruitgang en nieuwe opvattingen over liefde in tijden van nieuw samengestelde gezinnen hebben die volkswijsheden definitief in de voltooid verleden tijd geplaatst. Over het 'maybe'-onderzoek kan eenvoudig DNA-onderzoek, met instemming van alle betrokkenen, zeer snel en ontegensprekelijk zekerheid brengen. En mama's baby kan ook een kind zijn dat geboren is uit een gedoneerde eicel.

Sinds enkele decennia hebben de behandelingen in fertiliteitsklinieken een dermate grote sprong gemaakt dat ze uit sciencefiction lijken te komen. Het heeft de wetgever ertoe aangezet om de medische begeleidde voortplanting aan nieuwe regels te onderwerpen. Het leidde tot de belangrijke wet van 6 juli 2007 die zorgverleners en de fertiliteitscentra aan welomschreven regels bond.

Maar dit ethische debat gaat verder dan alleen de vraag over de opheffing van de anonimiteit van de donor. Het is een debat waar ook adoptiekinde- ren mee te maken hebben. Dit kwam recent nog ter sprake in het Vlaams Parlement waar de bevindingen van een expertenpanel werden gehoord. Daar ging het vooral om de kritiek op het huidige systeem van interlandelijke adoptie. Centraal stond hierbij het onvoldoende evenwicht en het gebrek

aan transparantie tussen de betrokken partijen zijnde de eerste ouders, de geadopteerden en de adoptieouders.

De aanbeveling naar openheid die toen door het expertenpanel werd gemaakt kan voor de donorkinderen worden verder getrokken naar de vraagstelling of de donor anoniem kan blijven. Ook in deze context zijn vele verhalen te vertellen over een gebrek aan transparantie in de uitwisseling van noodzakelijke informatie.

Kinderrechten

Donorconceptie werd in het midden van de vorige eeuw als techniek populair als snelle, efficiënte en relatief simpele oplossing voor hoofdzakelijk mannelijke onvruchtbaarheid. Het gebeurde, onder invloed van de tijdsgeest, in een anonieme, geheime en gemedicaliseerde sfeer.

Niet elk donorkind zal dezelfde zoektocht beginnen, velen die in openheid zijn opgevoed in warme gezinnen zijn tevreden met de eenvoudige kennis dat de donor bestaat

In 2007 was men al een hele tijd vertrouwd met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. Het Kinderrechtencommissariaat had in zijn advies meegegeven dat de anonimiteit problematisch was. Des-

ondanks heeft de wet van 6 juli 2007 in deze vraagstelling de belangen van de donor nog altijd vooropgesteld en de identiteit via verschillende wegen geheim gehouden. Ook de anonimiteit van de wensouders en het kind wordt gewaarborgd.

Hoe zeer de basis ervan steunt op ethische principes die in de toen heersende tijdsgeest te verdedigen waren toch zijn er zijn vele redenen om die anonimiteitsplicht in vraag te stellen, niet in de eerste plaats vanwege de mogelijke frauduleuze praktijken. Ik hoef maar te herinneren aan de dokter Jan Karbaat die in 1965 een eigen spermakliniek oprichtte in Rotterdam, maar in de loop van de jaren steeds driester zijn eigen zaad distribueerde. Ondertussen is het vierde schandaal in Nederland aan het licht gekomen en sinds deze week hebben we ook onze eigen dr. Karbaat in Torhout (DS 1 juli).

Ingehaald door wetenschap

De Nederlandse wetgever heeft al in 2004 de anonimiteit van spermadonoren opgeheven. Inmiddels hebben de meeste Europese landen dat ook gedaan. Ze kennen een wetgeving die gaat van volledige opheffing van de anonimiteit tot een zogenaamd 'double track'-systeem van anoniem naar niet-anoniem donorschap. Nu is het alleen in Griekenland, Spanje en België dat de anonimiteitsverplichting standhoudt. België mag niet achterblijven, maar opnieuw volgt dit debat een lang en moeizaam traject.

Al in 2015 bericht deze krant dat de Kamer debatteert over de opheffing van de anonimiteit bij het doneren van sperma of eicellen (DS 18 februari

'De kennis van je oorsprong is een recht

2015). En debatteren doet de Kamer nog steeds, terwijl de wetgever allang werd ingehaald door de wetenschap, die de mogelijkheid voorziet om via een DNA-onderzoek een zoektocht naar afstamming en oorsprong af en toe met succes af te ronden. Ook de rechtenbenadering wint intussen aan belang. De erkenning van het recht van een kind op informatie over de eigen afstamming wordt meer en meer au sérieux genomen. In april 2021 was de oprichting van Het Afstammingscentrum eindelijk een feit. Het centrum helpt, onder andere, donorkinderen in hun zoektocht.

Maar deze initiatieven helpen alleen om de gevolgen van de huidige

Leerkracht, blijf in uw kot!

Jan Van Aken
Leerkracht, NT2-
taaldocent en auteur
van onder meer
Phossils koffer.

FISCALITEIT Een museumbezoek of krantenabonnement zijn voor leerkrachten geen beroepskosten. Jan Van Aken vindt dat onrechtvaardig.

Dat u deze zomer het hele land afschuijmt op zoek naar nieuwe extra muros activiteiten voor het nieuwe schooljaar, het siert u uitermate. Elke zichzelf respecterende leerkracht volgt zijn eeuwige leerhonger en broedt voortdurend maar vooral in vakanties op alternatieve pedagogisch verantwoorde lesinhouden of uitstapen. Het betaamt een onderwijzend ambtenaar namelijk om elk jaar opnieuw leerlingen uit te dagen met liefst eigentijds, authentiek materiaal. Ik ga hier geen eindtermen citeren, maar u mag gerust zijn, de Vlaamse overheid bewierookt de ondernemende, ontdekkende leerkracht, die zichzelf in zijn vlakke loopbaan telkens weer weet uit te vinden voor een steeds veranderend publiek. De wereld buiten de school is gelukkig boeiend genoeg om te herbronnen en om

concreet inspiratie op te doen. Al was het maar om voeling te blijven hebben met wat er zich buiten de isolerende schoolmuren afspeelt, om een degelijk klankbord te kunnen zijn voor een klas die met meer vragen worstelt dan een doorsnee leerkracht in zijn hele loopbaan uit zijn duim weet te zuigen.

Laat het dan nu net die andere (federale) overheid zijn die deze explorerende stimulus fnuikt en het verband ervan met uw beroep integraal ontkent, omdat u deze zoektocht in uw privé-tijd onderneemt en – meestal genoodzaakt – nog in familieverband ook. Tot deze conclusie kwam een rechter wiens vonnis ik als antwoord geciteerd kreeg toen ik naar de reden vroeg waarom deze zogenaamde privé-uitstappen als beroepskosten verworpen werden. Ik ben taalleerkracht Nederlands, Engels en Duits in de derde graad ASO en ik zie eerlijk gezegd geen enkele andere manier dan via uitstappen waarop ik voeling kan blijven houden met bijvoorbeeld een veranderende Britse cultuur en een fe-

nomeen als Brexit. Zonder een bezoek aan Churchills War Rooms in Londen had ik nooit concrete taalparallellen over propaganda kunnen uitwerken tussen de Tweede Wereldoorlog en de oorlog in Oekraïne. Er zijn zoveel voorbeelden die aantonen dat dergelijke uitstappen een dankbare weerklank vinden in lesmateriaal.

Berlijnreis

Sommigen gaan op nascholing, ik ga naar tentoonstellingen en naar het buitenland. Doelgericht, om met nieuwe inzichten terug te keren, om oude verhalen te kunnen nuanceren en bij te sturen, om mijn jaarplan actueel te houden en om interessante locaties aan toekomstige buitenlandse reizen toe te voegen. Ik kan hier weer met eindtermen toveren, maar dat gaat ons te ver leiden. En excuseer dat dit vooral tijdens schoolvakanties gebeurt. Wanneer anders? Wordt dat trouwens ook niet een beetje van een taalleerkracht verwacht?

De lijn tussen privé en werk is in het

onderwijs altijd al flinterdun geweest. Dat moet ik mijn collega's niet vertellen. Ook tijdens het schooljaar lopen werk en gezin door elkaar. Daar kunnen gezinsleden van lesgevers eveneens van meespreken. Het is dan op zijn minst opmerkelijk dat wanneer zelfs in een vakantie het werk voorrang krijgt, er van de overheid uit zelfs geen enkele erkenning in die zin overwogen wordt. De terugbetaling van onkosten moet misschien geen honderd procent zijn, maar een volledige

Zonder een bezoek aan Churchills War Rooms in Londen had ik nooit taalparallellen over propaganda kunnen uitwerken tussen de Tweede Wereldoorlog en de oorlog in Oekraïne

dat in internationale verdragen wordt gekoesterd en beschermd. © nyt

regelgeving op te vangen, maar bieden geen structureel antwoord op de fundamentele vragen die we ons moeten stellen om te weten hoever we willen gaan in een toekomstig wetgevend initiatief. Zeker is dat de nieuwe wetgeving moet voorzien in deugdelijke informatie, onderzoek naar de noden van de donorkinderen, maar ook van donoren, registratie van donoren over de verschillende fertiliteitscentra heen en een degelijke screening en controle.

We zijn in België dringend toe aan de al dan niet volledige opheffing van de anonimiteit van donoren. In het geheel van de nieuwe wettelijke regels moet wel rekening worden gehouden

met de rechten en de wensen van alle betrokken partijen: de donor, de ouders en het kind. De rechten en motieven van iedereen verdienen om verschillende redenen respect.

Laten we ook in deze moeilijke vraagstelling genuanceerd zijn. Niet elk donorkind zal dezelfde zoektocht beginnen. Veel donorkinderen die in openheid zijn opgevoed in warme gezinnen zijn tevreden met de eenvoudige kennis dat de donor bestaat. Maar de kennis van je oorsprong is nu eenmaal een recht dat in internationale verdragen wordt gekoesterd en beschermd. Het recht op zoeken en weten moet worden erkend, ook al maakt niet iedereen er gebruik van.

ontkenning doet zoveel oneer aan al die inspanningen die leerkrachten doen om eenvoudigweg uit te voeren wat in se van hen verlangd wordt.

Ik heb mijn les geleerd. Ik zal voortaan werk en privé rigoreus gescheiden houden. Ik zal deze zomer misschien voor de eerste keer naar Berlijn gaan, maar dan voor mezelf, zonder een honderdkoppig publiek in het achterhoofd. Ik zal mijn eigen parcours volgen. En echt mijn eigen musea inplannen die ik anders had laten links liggen. Het is in dit opzicht dan ook begrijpelijk dat ik me niet meer als reisorganisator opgeef. Ik vrees dat de hele onderneming niets met mijn beroep te maken heeft. Ofwel? Welke overheid moet ik nu geloven?

Schoolcocon

In hetzelfde verslag werd me ook een jaarabonnement op *De Standaard* als beroepskosten ontzegd, want wat kan een leerkracht Nederlands nu met een kwaliteitskrant aanvangen? Dat is volgens dezelfde federale overheid

geenszins vakliteratuur. Geschreven media hebben in de verste verte met zijn beroep te maken. Hij haalt vast elders zijn genuanceerde kijk op de maatschappij. Uit de oppervlakkige handboeken misschien? Of via zijn internationaal netwerk dat hij tijdens de schooluren vanuit zijn schoolcocon heeft weten uit te bouwen? Hoe kan hij anders op de hoogte blijven van zoveel cultureel erfgoed? Dat hij ten slotte nog de bereidheid vindt om die rijkdom met enthousiasme over te brengen, mag een wonder heten.

Ik wil de ambtenaar van belastingen geenszins bekritisieren. Hij deed zijn werk op een correcte manier. Ik wil vooral een debat aanwakkeren over hoe we als samenleving met geëngageerde onderwijsmensen omgaan en hun meestal niet-meetbare inzet erkennen en waarderen, aanmoedigen en stimuleren.

Voor hen die met gelijkaardige intenties op reis gaan, ze zijn gewaarschuwd. Als ze een krantenabonnement hebben natuurlijk.

Alles van waarde, ook wiskunde, begint bij taal

ONDERWIJS Filip Joos vindt het wraakroepend dat de rijkste taalopleiding nog altijd gekoppeld wordt aan de zwaarste wiskunde.

'Een uur langer slapen!' is een vreugdekreet die in vele gezinnen weerklinkt op de dag van het winteruur, maar wij deden in de jaren '80 vrijwillig afstand van de optie om elke weekdag een uur slaap te winnen. Om halfacht passeerde de lijnbus naar Dendermonde aan het Tweebruggenplein in Hamme, dus biepte mijn wekker me om 6.40 uur wakker, anders raakte ik niet tijdig op het Heilige Maagcollege.

Hamme had ook een middelbare school, maar die had zich overgeleverd aan de duivel, het vso, acroniem voor vernieuwd secundair onderwijs. Reken maar dat ik, als ik daar school had gelopen, het woord acroniem niet had gekend, ha! (Ik vrees dat we toen echt zo dachten.)

Ik was twaalf, en er werd voor mij beslist. Ik mocht kiezen tussen de colleges van Sint-Niklaas of Dendermonde, maar het vso was uit den boze. Mijn ouders deden dat met de best mogelijke bedoelingen, waren ervan overtuigd dat het aso zaligmakend was en dat ze mij op die manier de beste kansen op een gelukkig leven boden.

Ik miste dus vijf uur extra slaap per week én een vanzelfsprekende omgang met het andere geslacht: mijn college was een jongensburcht, het vso was al zeker op dat vlak zijn tijd vooruit, jongens en meisjes zaten er vrijelijk met elkaar in de klas, natuurlijk was dat qua *éducation sentimentale* vele malen verkieslijker.

Fabriek voor ingenieurs

Ik werd met zachte hand richting de Latijnse geduwd, maar liefst negen uur in het eerste jaar. Na dat eerste middelbaar werd je al meteen voor een stevige keuze gesteld: Latijn-Grieks of Latijn-Wiskunde. Ik ging voor wiskunde (een extra dode taal leek me van het goede te veel) en bevestigde die keuze nogmaals na het derde middelbaar, omdat de enige andere optie op dat moment, Latijn-Wetenschappen, me nog erger leek dan de wiskunde waar ik toen al een broertje dood aan had. Fysica en chemie? Dan was ik van de regen in een hoosbui beland.

Ik was een kind voor Latijn-Moderne Talen, een richting die, o ironie, het VSO wel aanbood, maar mijn college niet. En daarom beet ik mijn tanden stuk op vectoren en integralen, op driehoeksmetkunde en sinussen, in een richting die, naarmate ik erin vorderde, steeds meer verwerd tot een fabriek voor toekomstige ingenieurs.

Ik had een talenknobbel, ja. En kon die aanscherpen met en botvieren op Latijn, op een fantastisch niveau gegeven door zeer inspirerende leraren. Maar de prijs die ik daarvoor betaalde, was onredelijk hoog: goed zijn in talen volstond niet, je moest ook excelleren in wiskunde. Quod non, in mijn geval.

We zijn dertig jaar later, en er is niks veranderd, zo las ik in deze krant in een brief van een wanhopige moeder (*DS 1 juli*). Ja, de richting Latijn-Moderne Talen bestaat, is zowat overal gemeengoed, houze!, maar nog steeds wordt daar het zwaarste pakket wiskunde aan gekoppeld. Met andere woorden: taal is inferieur, in het hoofd van wie schoolloopen inricht. Voor die verlichte geesten is wiskunde

een *conditio sine qua non*, en is taal dat niet.

Een misvatting van jewelste. Zelf had ik een schitterende leraarwiskunde die zijn vak met glinsterende ogen beschreef als 'een prachtige taal'. Wiskunde bestaat niet zonder taal. Taal kan uitstekend zonder wiskunde. Alles van waarde begint bij taal.

401 op 800 voor wiskunde

Het onderwijs is sinds 1991, het jaar waarin ik de middelbare school verliet, talloze malen veranderd. Vaak ten goede, soms ten kwade, zoals dat gaat met veranderingen. Maar dat de rijkste taalopleiding nog altijd verplicht vergezeld gaat van de zwaarste wiskunde, is wraakroepend. Waarom bestaat er geen curriculum waarin Latijn, Nederlands, Frans en Engels de enige hoofdvakken zijn (het mag ambitieuzer, waarom niet ook wereldtaal Spaans aanbieden?) en waarin wiskunde een bijrolletje heeft, waarin 'STEM' de arrogantie van zijn hoofdletters moet laten varen?

De prijs die ik voor mijn talenknobbel betaalde, was onredelijk hoog: ik moest ook excelleren in wiskunde

Compleet murw geslagen door de talloze uren waarin ik wiskundige en andere formules in mijn hoofd had proberen te stampen (een veel groter tijdsverlies dan de vijf uur slaapdeprivatie per week) trok ik naar een hogeschool voor vertalers en tolken. De beste beslissing van mijn leven: ik leerde van geweldige proffen de fineses van Frans, Italiaans én Nederlands. In mijn laatste jaar op het college had ik van de daken geschreeuwd dat ik Romaanse Talen zou gaan studeren, een leugen om bestwil. De universiteit stond in zo'n hoog aanzien, dat ik minstens moest laten uitschijnen daarheen te willen om op enige clementie in een waarschijnlijk delibratie te mogen hopen.

De truc lukte. Ik buisde zwaar voor fysica en wat minder zwaar voor chemie, maar kreeg een vrijgeleide naar 'den unief' - konden ze weer een streepje bijzetten, in hun succesalbum. Voor wiskunde behaalde ik 401 op 800 (8 uren per week aan 100 punten per uur, geeft 800). Toen mijn leraar me dat resultaat onder de neus wreef, met de duidelijke vingerwijzing dat hij de hakken waarmee ik over de sloot was geraakt maar niks vond, repliceerde ik triomfantelijk: 'Ziet u wel dat ik kan rekenen?'

Ik zou het niet erg vinden als dat zinnetje ooit mijn grafschrift wordt, omdat het voor mij de triomf van taal over cijfers symboliseert. Misschien had mijn leraar uit het vierde middelbaar gelijk, is wiskunde inderdaad ook een taal. Maar dan wel een waarin je niet kunt spotten met de onderdrukker.

Filip Joos

Voetbalcommentator voor de VRT en Play Sports en columnist van deze krant.